

4. Яке магічне число використовували під час будівництва хати? (Три)

5. Поле скляне, а межі дерев'яні. (Вікно)

6. Як називається сільський одноповерховий будинок? (Хата)

Діти називають слова, які з'являються по черзі на екрані. На дошці записується ключове слово «РОДИНА».

Учитель. Хто ж проживає у хаті? (Родина)

Учитель. Батьківська хата входить у життя кожної людини як щось найсвітліше, найтепліше. І в ній завжди панує любов, тепло, злагода і українська пісня. Звучить пісня «Нова хата»

VI. Підсумок уроку. Рефлексія.

«Дерево очікувань та бажань»

Учитель:

– Що вам найбільше запам'яталося?

– Які відкриття ви зробили для себе?

– Які нові слова зацікавили й запам'ятали?

– Чи справдилися ваші очікування від уроку?

Учитель. Рідна хата! Оспівана в піснях, оповита легендами та переказами, вона буде завжди символом добра й надії, її незгасний вогник світлитиметься теплом маминої любові, вірою в добро, високою людяністю, одвічною сподіванкою на чисте небо над нами. Наша оселя, хатній пожиток, пісня, злагода, добре слово, спогад – це Берегиня роду. Бережіть її! Без минулого немає майбутнього!

VII. Оголошення результатів навчальної діяльності школярів

VIII. Домашнє завдання

Скласти кросворд (загадки або вікторину) до теми «Українська хата».

DOI: 10.30840/2413-7065.1(70).2019.162494

СТАРЧЕНКО Людмила Григорівна

вчителька початкових класів Одеського НВК «Гімназія №7 – спеціалізована школа I ступеня з поглибленим вивченням англійської мови» Одеської міської ради Одеської області (Звання – спеціаліст вищої категорії, старший вчитель)

Урок з українознавства для учнів 2 класу

(розділ «Моя родина, мій рід», супроводжується відеопрезентацією)

Тема. Праця моїх батьків у родині. Мої обов'язки в родині

Мета: продовжувати формування умінь та прагнення до самопізнання, уявлень і понять про себе, свою родину. Поглибити знання учнів про сім'ю, основні обов'язки членів сім'ї, обов'язки дітей у родині. Розширювати уявлення про українську культуру та українця як працьовитого громадянина. Підвищувати навчально-розвивальну мотивацію, формувати почуття духовної єдності поколінь, вміння піклуватися один про

одного, навчати звертатися за допомогою до членів родини; спонукати дітей допомагати батькам та іншим членам родини; розвивати своє власне «Я», виховувати його громадянські почуття. Виховувати шанобливе ставлення до всіх членів родини, повагу до старших та почуття гордості за свій рід, любов до батьків, до рідної землі, до свого народу.

Ключові компетентності

Уміння вчитися: учень тримає в належному стані робоче місце, дотримується визначеного порядку виконання

завдань, орієнтується у тривалості часу, відведеного на певний вид діяльності.

Особистісного самовдосконалення: розвивати своє власне «Я», виховувати його громадянські почуття.

Ціннісно-смилова: орієнтується у навколишньому світі, усвідомлює свою роль і призначення, вміє приймати рішення.

Інформаційно-комунікативна: аналізує отриману інформацію, представляє результат своєї діяльності.

Соціальна: поглиблення внутрішнього світу, співпраця в колективі, формування навички творчої діяльності; виховання працьовитості.

Матеріали та обладнання: проєктор, презентація, роздаткові картки для індивідуальної та групової роботи, кленовий листок, вирізані кленові листочки, маркери, кросворд, загадки, картинки для оформлення дошки, пісочний годинник, дзвіночок. Муз. супровід: П. Чайковський «Пісня без слів», «Музика рідного дому» (слова Олександра Золотарьова, музика Олександра Злотника), привітання та слова фізкультурних хвилинок.

Тип уроку: комбінований

Хід уроку

I. Організаційний момент класу

(діти стоять біля учителя в довірливому порядку. Тихо звучить музика П. Чайковського «Пісня без слів»)

1. Психогімнастика (вчитель, тримаючи в руках великий кленовий листочок, загадково промовляє):

– Я принесла у руці вам від сонця промінці,

Поки несла на урок... мов у казці – вже листок.

І для кожного!!! В урок промінь надіслав листок!

– Чому листок? (Варіанти відповідей учнів. *Останні дні осені, листочків так багато, як учнів у класі, вони дуже красиві, щоб з'явився настрій, щоб дружно працювати, красень клен росте біля гімназії, і ми кожного дня вітаємося з ним перед уроками...*)

«Вузлик на пам'ять»

– А ще, діти, українці шанують це дерево як символ акуратної й чистої чоловічої краси. Він завжди і в усьому підтягнутий, навіть його широке листя має чітку і витончену форму. Може приносити найрізноманітнішу користь: і листком для орнаменту, і зрізаною гілкою для прикраси, і матеріалом для дошки, і клинцем для найрізноманітніших господарських потреб – його акуратна і чиста деревина годиться практично для всього. Він – символ спокою і затишку, в ньому немає нічого агресивного і непередбаченого. А тому може бути і добрим другом, і постійним партнером, і надійним союзником.

II. Мотивація навчальної діяльності учнів

1. Інтерактивна гра «Хвилинка тиші» (вчитель пропонує дуже тихо взяти зі стола листочок на вибір)

2. Кольоротерапія (листочки діти вибирають за бажанням: червоний, жовтий, зелений)

– Давайте разом візьмемось за руки одночасно, відчуємо тепло та дружність свого товариша (лунає приспів мелодії «Музика рідного дому» (слова Олександра Золотарьова, музика Олександра Злотника)).

А тепер підніміть руки вгору, не розмикаючи їх.

– Що у нас вийшло? (Велике могутнє дерево, будиночки з дахами)

– І це не випадково! Для подальшої роботи пропоную всім сісти зручно на

свої місця, і ми продовжимо наше спілкування (свій листочок ви кладете поряд).

3. Введення в тему «Асоціативний куш»

– Які асоціації у вас виникають, коли ви чуєте слова «дім», «будинок»?

Дім

вірність батьків, любов, тепло, повага, друзі, сміх, свято, праця, турбота, бабуся, братик.

(Діти називають слова-асоціації, потім порівняти з кластером на дошці)

Кожен з вас, діти, має радість жити в такому домі. Вдома батьки загадують вам загадки. Тому я також приготувала на урок таке завдання. Слова-відгадки ви будете записувати в кросворд. Переверніть картки голубого кольору і уважно слухайте.

(Можливість самоперевірки з роботою пари учнів за дошкою)

4. «Два – чотири – всі разом»

1. Хоч зубата – та не їсть. На дерева має злість. (Пилка)

2. Зуби довгі маю. Листки в саду згортаю. (Граблі)

3. Залізний язик. До роботи звик. Не говорить, не співає – землю він перевертає. (Лопата)

4. Дві залізні ручки, зверху закарлючки. Цвяшки хапають. З стіни виймають. (Шипці)

5. Товстий тонкого поб'є. Тонкий щонебудь приб'є. (Молоток і цвяхи)

	п	и	л	к	а	
	г	р	а	б	л	і
л	о	п	а	т	а	
	щ	и	п	ц	і	
			ц	в	я	х

(Ключове слово – праця)

– Діти, а яке відношення праця має до слова «дім»? (Вдома також

працюють, без праці не буде затишку в домі)

– Яку роль відіграє праця в житті людей? (Без праці людина не розвивається)

– Які прислів'я про працю ви пам'ятаєте? (Відповіді учнів). (Хто не працює – той не їсть)

– А чи можна одним словом назвати людей, які люблять працювати? (Працелюб, трудолюбивий, трудолюбний, працелюбний, працьовитий, роботящий, беручкий)

Підсумок. **Працелюбність – це одна з важливих якостей людини!**

III. Повідомлення теми і мети уроку

1. Методика «Передбачення»

Яка сім'я, такий і я (читають всі разом)

– **Яка ж тема нашого уроку?** (Сім'я, про дім, про дітей). (Приймаються всі варіанти відповідей учнів)

2. **Інтерактивна гра («Дослідники» розшифровують тему уроку)**

Клас об'єднується в дві команди (за жовтим і зеленим кольорами листочків).

Третя команда «Експерти» (сильніші діти), які мають виконати завдання повністю. (Можливість рухатися по класній кімнаті, щоб об'єднатися в групи)

А) Проаооцооа баоооцьооюіоов в роааадиаані. (Праця батьків в родині)

Б) аа Мааоааі оаов'язақаааи в ароаадиаані. (Мої обов'язки в родині)

– Молодці, ви справились із завданням. Тема нашого уроку «Праця моїх батьків в родині. Мої обов'язки в родині».

IV. Підготовка до сприйняття нового матеріалу

1. Розповідь учителя

Ви з батьками живете дружними родинами. Любите, поважаєте, цінуєте один одного. Але, крім того, у членів

сім'ї, які живуть в одному домі, ведуть спільне господарство, як зазвичай, є ще й свої обов'язки – як у дорослих, так і у дітей.

– Розкажіть, яку роботу вдома виконує мама? (*Розповіді дітей*)

– А яку домашню роботу виконує татусь?

– Що роблять бабуся та дідусь? (*Відповіді дітей, хто живе з бабусяю чи дідусем*)

– **А чи залишається робота для вас, якщо всю роботу виконують батьки?**

– Які ваші обов'язки в сім'ї? Чи виконуєте ви їх із задоволенням? Чому? Кому ви полегшуєте працю, виконуючи свої обов'язки? (*Відповіді дітей*)

– Діти – найцінніше, що є у батьків. Вони безмежно люблять і шкодують їх. І все, що можуть зробити, роблять самі, оберігаючи своїх дітей від найлегшої роботи. Але діти також повинні мати свої обов'язки в сім'ї.

Зараз ми відпочинемо і помандруємо разом. Виберіть місце, де вам зручно відпочити.

2. Фізкультхвилинка (*вчитель декламує, учні виконують рухи за обраним «учителем-учнем»*)

Київ, Одеса, Львів, Сімферополь, Суми,
Черкаси, Луцьк, Мелітополь,

Можна багато міст називати, щоб
Україну вмить облітати.

Гори Карпати... Степ у Херсоні.
Мудрий Дніпро дотягнувся до моря.

Море є Чорне в нашій Одесі,
ну і Азовське не в піднебесі!

Сто, двісті, триста миль облітаємо,
там працюютих дітей зустрічаємо.

3. Робота над матеріалом уроку «Вузлик на пам'ять»

– Ще з давніх-давен слово батьків або старших у родині було законом для

молодших. Вони вже змалку мали свої обов'язки. Вчилися різної роботи, по-сильно працювали. Дівчатка переймали науку від матері і бабці – вчилися прясти, вишивати, ткати, розписувати писанки, шити одяг, давати лад у хаті... (рушники, писанки, ткани доріжки).

Хлопчики навчалися чоловічого ремесла від батька чи діда. Дітей брали з собою на сінокіс, на жнива, по гриби, по ягоди, на ярмарок, у гості. Діти в сім'ї завжди були зайняті. Старші бавили менших братів і сестричок, змалку пасли худобу.

Дітей любили, але завжди ставилися до них вимогливо, дозволяли далеко не все, за провини часом карали. Існували певні правила поведінки для дітей.

Сьогодні життя інше. Але ніхто не заперечує, що найбільше виховує дитину сім'я. Саме в сім'ї вас почали вчити!

Запам'ятайте! Усі члени родини мають допомагати і піклуватися один про одного. Але якщо мама, тато, бабуся чи дідусь зайняті або захворіли, що повинні робити інші члени дружної сім'ї? (*Допомагати*)

4. Інтерактивна вправа «Робота в групах» (поділ на групи за кольорами листочків)

– На виконання завдання у вас є 7 хвилин. (*Діти уже вміють працювати в групах. Вибирати члена групи, який буде презентувати роботу*)

«Червона» група: вибрати сімейні обов'язки для дівчаток. Підкреслити.

(Прибирати власні речі, пришивати собі гудзики, вішати в шафу одяг, готувати обід, забивати цвяхи, прати білизну, виносити сміття, прибирати іграшки, підмітати в кімнаті, мити посуд, поливати квіти, ходити до магазину).

«Жовта» група: вибрати сімейні обов'язки для хлопчиків.

(Прибирати власні речі, пришивати собі гудзики, вішати в шафу одяг, готувати обід, забивати цвяхи, прати білизну, виносити сміття, прибирати іграшки, підмітати в кімнаті, мити посуд, поливати квіти, ходити до магазину).

«Зелена» група: відновіть прислів'я, правильно з'єднавши його частини.

Бджола мала, ... слабіє сила.

Без діла ... а й та працює.

Без роботи ... нема плода.

Без труда ... день роком стає.

Представники груп презентують роботу своєї групи.

Підсумок. *(Звернути увагу учнів, що деяку роботу роблять і хлопчики, і дівчатка. Це не є щось погане. Соромитись не потрібно)*

– Як кажуть у народі, «Будеш трудиться – будеш кормиться».

V. Узагальнення

й систематизація знань

– Діти, що значить втратити? *(Щось загубити. Залишитись без чогось)*

– Молодці. Тоді вам у подарунок цікаве оповідання. Будьте уважні, коли читатимете, щоб дати відповідь на поставлене питання. *(№ 1 з кожної пари бере текст для читання і дає товаришу. Діти орієнтуються на сигнальні картки № 1 – ряд від вікна, № 2 – середній ряд, № 3 – ряд від дверей)*

1. Індивідуальна робота. Читання оповідання В. О. Сухомлинського «Втрачений день»

(Прочитайте оповідання В. О. Сухомлинського і дайте відповідь на запитання: «Чому день Петрика татусь назвав втраченим?»)

В одного батька троє синів – маленьких хлоп'ят.

– Розкажіть, як ви сьогодні прожили день.

Юрко відповів: Я сьогодні посадив дерево.

Батько сказав: Ти сьогодні добре прожив день.

Миколка відповів: Я сьогодні зайчика намалював.

– Ти теж непогано прожив день, – сказав батько.

Петрик відповів: Я сьогодні у м'яча грав... І морозиво з'їв.

– У тебе сьогодні втрачений день, – посмутнів батько.

(Вчитель приймає варіанти відповідей)

– Молодці! З цим завданням ви впоралися!

2. Гімнастика для очей («Хвилинка фантазії»)

– Закрийте оченята і постарайтесь подумки намалювати радість, яку ви отримуєте, коли робите щось приємне іншим, допомагаєте вдома рідним.

3. Гра «Так чи ні?» (Правила гри. «Так» – голосно плещуть в долоні, «ні» – вліво, вправо головою із здивуванням)

Щоб твоя сім'я жила весело і щасливо, потрібно:

годувати домашніх улюбленців; не допомагати один одному; часто сваритися; піклуватися один про одного; допомагати мамі на кухні; прибирати робоче місце; радіти успіхам своїх близьких.

– Молодці, діти, з цим завданням ви впоралися також!

VI. Підсумок уроку

1. Рефлексія

1. Сьогодні ми... (працювали дружно).

2. Найбільше мені сподобалось... (працювати в парі, групі, відгадувати загадки...)

3. Праця людини ... (прикрашає, збагачує).

4. Батькам потрібно ... (допомагати). У батьків потрібно... (вчитися).

5. Працелюбність – це ... одна з важливих якостей людини.

Вчитель:

– Тепло і домашній затишок залежать від кожного члена родини. Родина – це не тільки рідні, родичі. Це наш клас і наша школа, і весь український народ. Родина до родини – народ. Ми з вами – український народ, який складається з родин, малих і великих, дружних і працьовитих. Сім'я, мов сонечко, зігріває кожну дитину від народження і до кінця життя. Родина – це гніздечко любові й тепла для кожного з нас. Праця, взаєморозуміння і довіра – те, що необхідне щасливій українській родині.

2. Творча лабораторія «Щастя моему дому» (звучить тиха музика)

(Учитель пропонує дітям написати на листочку побажання чи передбачення, яке вони чекають від наступного уроку. Також можливість поділитися для тих учнів, у яких залишилось бажання щось

доповнити з теми. Свої листочки діти вивішують на дошку)

– У нашому домі тихо і затишно. Осінні клопоти позаду. Напевно саме клен допоміг нам у роботі, передавши свої листочки. Як правильно наші пращури підмітили властивості цього дерева. (Хто погоджується – дружно аплодує собі за роботу на уроці). Будемо чекати зимових свят та розваг! Дякую, любі мої, за роботу!

ЛІТЕРАТУРА

1. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Українознавство». 1–4 класи. Київ, 2013.

2. Бех І. Д. Молодший школяр у вікових закономірностях. *Початкова школа*. 2015. № 3. С. 2–6.

3. Уроки з народознавства. Київ: Народознавство, 1995.

4. Інтерактивні методи навчання в практиці роботи початкової школи / упор. Стребна О. В., Соценко А. О. Харків: Вид. група «Основа», 2005.

5. Про Україну. Дерева-символи. URL: <http://about-ukraine.com/category/simvolika/dereva-simvoli/>

6. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=pxHNhtAr5qE>

DOI: 10.30840/2413-7065.1(70).2019.163422

МЕДВЕДЕВА Тетяна Олександрівна

вчителька початкових класів Голопристанської ЗОШ I–III ступенів Голопристанської міської ради Херсонської області (Звання – вчитель I категорії)

Урок з українознавства для учнів 2 класу

Тема уроку. Сім'я. Родовідне дерево. Рід, родина, рідня

Мета уроку: розширити і поглибити поняття про склад сім'ї, її значення для людини;

формуванню поняття «родина, рідня, рід»;

вчити складати родовідне дерево; пробуджувати пізнавальний інтерес до історії свого родоводу; розвивати мислення, мовлення дітей; виховувати любов до членів своєї родини, гордість за свій рід, бажання допомагати батькам.